UN HOŢ CINSTIT
Din însemnările unui necunoscut

Intr-o dimineaţă, pe cînd mă pregăteam să mă duc la serviciu, a venit la mine Agrafena, bucătăreasa, spălătoreasa şi jupîneasa mea, şi, spre marea mea mirare, a intrat în vorbă cu mine.
Pînă atunci se arătase a fi o femeie atît de tăcută şi de simplă, încît, în afară de cele cîteva cuvinte rostite în fiecare zi în legătură cu masa de prînz, n-a mai scos aproape nici o vorbă în răstimp de sase ani. Oricum, mie nu mi-a fost dat să aud nimic altceva din gura ei.
— Am venit să vă spun, domnule, începu ea tam-nesam, că aţi face bine să închiriaţi cămăruţa.
—• Care cămăruţă ?
— Ei, care : aia de lîngă bucătărie. E — De ce ?
— De ce ! Pentru că aşa e obiceiul, ca oamenii să ţină chiriaşi.
— Cine s-o ia cu chirie ?
— Cine s-o ia cu chirie ! Un chiriaş. Parcă matale nu ştii.
— Păi bine, femeie, dar acolo e aşa de strîmt, că nici n-ar încăpea un pat. Cine să stea acolo ?
— De ce să stea ? Numai să aibă unde să doarmă, că de stat o să stea pe prichiciul ferestrei.
— Care fereastră ?
— Ei, care ; parcă matale nu ştii! Aia din antreu. O să stea acolo şi o să coasă, ori să facă mai ştiu eu ce altă treabă. Poate să stea şi pe scaun. Are scaun, are şi masă, are acolo de toate.
477
— Şi cine e, mă rog, dumnealui ?
— Un om cumsecade, un om umblat. Eu am să-i gătesc şi atI1 să-i iau pentru casă şi masă numai trei ruble de argint pe lună...
In cele din urmă, după îndelungi străduinţe, am aflat că un iils oarecare, un om mai în vîrstă, a convins-o pe Agrafena sau a fj. cut-o într-un fel să-l accepte în bucătărie ca chiriaş, cu masă cu tot. Ce-i trecea prin cap Agrafenei trebuia neapărat să se împlj. nească, deoarece ştiam că altminteri n-o să mă mai lase-n pace Cînd se întâmpla cîte ceva ce nu-i era pe plac, numaidecît cădea pe gînduri şi devenea profund melancolică, iar starea asta ţinea vreo două-trei săptămâni. In acest răstimp, mîncarea se făcea mai proastă, din rufărie lipsea mereu cîte ceva, duşumelele rămîneau nespălate, pe scurt — se iveau o mulţime de neplăceri. Băgasem de seamă încă mai de mult că femeia asta atît de tăcută nu era în stare să ia o hotărîre, să stăruie asupra unei idei care să-i fi aparţinut ei înseşi. Dar dacă totuşi în creierul ei plăpînd se înfiripa cine ştie cum cîte ceva ce semăna cu o idee, cu o acţiune, oprind-o să-şi ducă la îndeplinire ideea însemna să-i dai pentru o bucată de vreme o cumplită lovitură morală. Iată de ce, ţinînd mai mult ca la orice la propria mea linişte, m-am învoit numaidecît.
— Măcar e ceva de capul lui ; are buletin de indentitate sau ceva de felul ăsta ?
— Cum să nu ! E limpede că are. E un om de treabă, un om umblat ; zice că dă trei ruble.
A doua zi, în modesta mea locuinţă de burlac şi-a făcut apariţia noul chiriaş, lucru care, departe de a mă supăra, mi-a dat prilej chiar să mă bucur în sinea mea. Duc în genere o existenţă retrasă, ca de schimnic. Cunoştinţe nu am aproape de loc ; ies din casă rar. După zece ani de viaţă solitară, m-am obişnuit, desigur, cu singurătatea. Dar nu mă încînta, fireşte, cîtuşi de puţin perspectiva altor zece, cincisprezece ani, sau poate şi mai mulţi, în tovărăşia aceleiaşi Agrafena şi în aceeaşi locuinţă de burlac ! Iată de ce, aşa stînd lucrurile, un om liniştit în plus însemna pentru mine curată mană cerească !
Agrafena nu minţise : chiriaşul meu era un om umblat. Din buletinul său am văzut că a fost la viaţa lui ostaş, lucru pe care, de altfel, l-am observat şi fără a mă uita în buletin, de la prima vedere. E destul de lesne de ghicit. Printre cei din mediul său, Astafi Ivanovici, chiriaşul meu, era un om deosebit. Ne înţelegeam de mi" nune. Lucrul cel mai bun era că lui Astafi Ivanovici îi plăcea cîteo-dată să povestească tot felul de istorii, întîmplări din viaţa sa. In
478
«istenţa mea atît de plictisitoare, un astfel de povestitor apărea jga dreptul ca o comoară. Intr-un rînd, mi-a povestit o istorie de-a ijji care într-o oarecare măsură m-a tulburat. Dar iată în ce împrejurări mi-a povestit istoria cu pricina.
O dată am rămas singur acasă : şi Astafi, şi Agrafena plecaseră k treburile lor. Pe neaşteptate aud din odaia cealaltă că a intrat ci-neva şi mi s-a părut că era un străin ; am ieşit : într-adevăr, în an-yeu stătea un străin — un om scund, numai în haină, deşi era toamnă şi se făcuse frig.
— Pe cine cauţi ?
— Aici stă funcţionarul Alexandrov ?
— Nu amice ; la revedere.
— Păi, portarul zicea că stă aici, a mai stăruit vizitatorul, re-trăgîndu-se sfios spre uşă.

— Hai, întinde-o amice ; pleacă.
A doua zi, după prînz, în timp ce Astafi Ivanovici îmi proba surtucul pe care i-l dădusem să mi-l transforme, a intrat iarăşi cineva în antreu. Am întredeschis uşa.
Chiar sub ochii mei, individul de ieri a luat foarte calm din cuier căftănelul meu îmblănit, l-a pus la subţioară şi a rupt-o la fugă. In tot acest timp, Agrafena s-a uitat ţintă la el cu ochii holbaţi de mirare şi n-a mai făcut nimic altceva pentru salvarea caftănelului. Astafi Ivanovici a întins-o după pungaş şi după zece minute s-a întors cu mîinile goale, gîfîind. Individul parcă intrase în pămînt!
— Ghinion,, Astafi Ivanovici ! Bine că n-a luat mantaua ! Mă nenorocea, pungaşul!
Dar întîmplarea l-a tulburat atît de mult pe Astafi Ivanovici, încît, uitîndu-mă la dînsul, am şi uitat de pagubă. Nu putea să-şi mai vină în fire. Lăsa mereu acul şi se apuca să povestească iar i iar cum s-au petrecut lucrurile, cum stătea el, uite-aşa, cum a luat hoţul, sub ochii lui, la doi paşi de dînsul, căftănelul, şi cum s-a întîmplat de nici nu l-a putut prinde. După aceea se apuca iarăşi de lucru, ca apoi să-l lase iarăşi. în cele din urmă, l-am văzut că s-a dus la portar să-i povestească întîmplarea şi să-l mustre pentru că îngăduie să se petreacă una ca asta în curtea lui. Apoi s-a întors şi a prins s-o certe pe Agrafena. Pe urmă s-a apucat iar de lucru şi multă vreme a tot bombănit, repetînd aceeaşi istorie, cum stătea el colea, şi eu dincolo, cum a luat hoţul sub ochii noştri, numai la doi paşi de noi, căftănelul etc. Pe scurt, deşi iscusit la

treabă, Astafi Ivanovici avea obiceiul să se moşmondească şi să foiască într-una.
— Ne-a prostit pe amîndoi, Astafi Ivanîci! i-am zis seara, ofe-rindu-i un pahar de ceai şi dorind, de plictiseală, să-l fad să povestească iar întîmplarea cu furtul căftănelului, povestire care, datorită desei ei repetări şi sincerităţii profunde a povestitorului, devenise foarte amuzantă.
— Ne-a prostit, domnule 1 Tare mi-e ciudă, mă iau toţi dracii, măcar că nu era haina mea. Eu aşa zic, că nu există pe lunea asta nemernic mai mare decît hoţul. Altul te păgubeşte barem pe nimica, dar ăsta îţi fură munca, sudoarea ce-ai vărsat-o muncind, îţi fură timpul... Ptiu, ce porcărie ! De necaz, nici nu-mi vine să mai vorbesc despre asta. Mă întreb cum de nu vă pare rău, domnule, după bunul dumneavoastră ?
— Asta aşa e, Astafi Ivanîci; mai bine să-ţi ia foc un lucru decît să i-l laşi unui hoţ — ţi-e ciudă, nu-ţi vine la socoteală.
— Cred şi eu că nu-ţi vine la socoteală ! Bun-înţeles, sînt hoţi şi hoţi... Eu, domnule, am dat o dată şi peste un hoţ cinstit.
— Cum adică, cinstit ? Ce, sînt şi hoţi cinstiţi, Astafi Ivanîci ?
— Adevărat, domnule ! Cum poate să fie un hoţ cinstit ? Voiam numai să spun că omul cu pricina părea să fie cinstit, şi totuşi a furat. Mi-era mai mare mila de el.
— Ia spune, cum s-a întîmplat, Astafi Ivanîci ?
— S-a întîmplat, domnule, acum doi ani. Pe-atunci rămăsesem aproape un an fără slujbă. Pe cînd aveam încă slujbă, făcusem cunoştinţă cu un om căzut cu totul la pămînt. Neam cunoscut într-o circiumă. Era mare beţivan, un stricat şi un trîntor. Avusese mai înainte o slujbă nu ştiu pe unde, dar îl daseră de mult afară din pricina beţiei. Era o tîrîtură ! Umbla îmbrăcat ca vai de lume! Uneori mă întrebam dacă are cămaşă pe sub manta ; îşi cheltuia ultimul bănuţ pe băutură. Nu era un zurbagiu ; avea o fire liniştită, blândă şi miloasă, şi se ruşina să cerşească, dar băgai îndată de seamă că tare ar mai vrea să tragă o duşcă sărmanul, şi-l cinsteai. Nu ştiu cum s-a întîmplat că ne-am împrietenit, mai bine zis s-a lipit el de mine... că mie îmi era totuna. Ce om ! Se lipea ca un căţeluş şi se ţinea scai de tine ; şi cînd te gîndeşti că nu ne văzuse-răm decît o dată, amărîtul de el! Mai întâi m-a rugat să-l las să doarmă la mine, şi l-am lăsat; avea buletinul în regulă şi părea un om cumsecade ! Pe urmă, a doua zi, s-a rugat iarăşi să-l las să doarmă, iar a treia zi a venit din nou, a stat toată ziua pe pervazul ferestrei

si iarăşi a rămas peste noapte. Ei, acum nu mai scap de el, mi-am zis : jâ-i de băut şi de mîncat, ba mai dă-i şi adăpost peste noapte ; după ce că sînt sărac, mi-am mai luat şi un trîntor în cîrcă ! Mai înainte se ducea tot aşa, ca şi la mine, la un slujbaş, se legase de dînsul şi beau tot ce aveau împreună ; acela însă a dat cu totul în patima beţiei şi a murit din nu mai ştiu ce necaz. Pe ăsta îl chema Emelea. Emelian Ilici. Mă tot gîndeam ce să mă fac cu el. Să-l izgonesc nu mă lăsa inima, mi-era milă de dînsul, că prea era prăpădit şi nenorocit ! Nu scotea o vorbă, nu cerea nimic ; numai şedea aşa şi se uita în ochii tăi, ca un căţeluş. Ca să vezi cum îl strică băutura pe om ! Mă gîndeam în sinea mea cum aş putea oare să-i Spun : pleacă de la mine, Emelianuşka, că n-ai ce face aici, nu sînt eu omul pe care-l cauţi; vezi că mîine-poimîine n-o să am nici eu ce pune în gură ; darămite să te mai ţin şi pe tine ? Şedeam aşa şi mă frămîntam, întrebîndu-mă ce-o să fac atunci cînd i-oi spune una ca asta. Parcă-l vedeam cum o să se uite lung la mine cînd o să mă audă vorbindu-i, cum o să stea multă vreme aşa fără să priceapă nici un cuvînt, cum, pe urmă, cînd o să priceapă, o să se ridice de pe pervaz şi o să-şi ia bocceluţa aceea a lui — parcă o văd ! — roşie, în pătrăţele, găurită, în care Dumnezeu ştie ce punea şi pe care o căra pretutindeni cu el, cum o să-şi potrivească prăpădita de manta aşa ca să vină cît de cît pe umerii lui, şi să-i ţie şi cald, şi nici găurile să nu i se prea vadă — căoi era un om tare delicat! — cum o să deschidă pe urmă uşa şi o să iasă pe scară cu ochii înlăcrimaţi. Mi s-a făcut milă... doar nu puteam să las omul să se prăpădească cu zile ! Apoi iar m-am gîndit la mine. Ei, lasă, Emelianuşka, mi-am zis, multă vreme n-ai să mai hălăduieşti tu la mine ; ca mîine mă mut şi n-ai să mai dai de mine. Şi m-am mutat, domnule. Mi-a zis atunci boierul meu, Alexandr Filimonovici (acuma a

răposat, Dumnezeu să-l ierte) : sînt foarte mulţumit de tine, Astafi, şi cînd ne-om întoarce de la ţară, n-o să te uităm şi-o să te luăm iarăşi la noi. Fusesem chelar în casa lui. Ce om ! Dar vezi că a murit chiar în acelaşi an. După ce l-am petrecut la groapă, mi-am luat calabalîcul, bănuţii ce-i agonisisem şi m-am mutat la o bătrînică, cu gîndul să mă odih-toesc şi eu. Am închiriat un ungher, singurul liber pe care-l avea. Fusese şi ea dădacă undeva şi acuma trăia singură dintr-o pensioară. Ei, mi-am zis, rămîi cu bine, Emelianuşka, scumpule ; acuma n-ai pă mă mai găseşti! Şi ce credeţi, domnule ? Cînd mă întorc pe seară (fusesem la un cunoscut), îl văd şi pe Emelea ; şedea pe lada nea, cu o legăturică din pînză cadrilată alături; şedea cu mantaua

T

pe el şi mă aştepta... ba încă, aşa, ca să-i treacă urîtul, luase o carte bisericească de la bătrîna, pe care o ţinea de-a-ndoaselea ! Uite că m-a găsit! Am rămas buimac. Deh, mi-am zis, dacă nu l-am gonit de la bun început, nu mai e chip să scap de dînsul ! Aşa că l-am întrebat de-a dreptul : „Ai buletinul la tine, Emelea ?"

Am stat pe urmă, domnule, şi m-am gîndit : adică, ce mare bucluc o să-mi facă pribeagul ăsta ? Şi tot gîndindu-mă aşa,- am găsit că buclucul ăsta n-o să mă păgubească prea tare. Trebuie să-i dau de mîncare, mi-am zis. Mă rog — un coltuc de pîine dimineaţa şi, ca să fie mai cu spor, cumpăr şi ceva ceapă. La prînz îi dau iarăşi un coltuc de pîine cu ceapă. La cină — iar ceapă, cvas, şi-un coltuc de pîine dacă o pofti. Iar cînd s-o nimeri şi cîte-o ciorbă, înseamnă c-o să ne săturam amândoi de-a binelea. Eu unul mănînc puţin, iar omul băutor, după cum se ştie, nu pune nimic în gură : îl mulţumeşti cu rachiu şi cu vin. O să mă dea gata cu băutura lui, mi-am zis, dar numaidecît mi-a venit în minte încă ceva, domnule, şi gata, m-am prins ! M-am gîndit că dacă ar fi să plece Emelea, viaţa n-ar mai avea nici un haz... Şi m-am hotărît atunci să-i fiu părinte şi binefăcător. N-am să-l las să piară, mi-am zis, şi-am să-l dezvăţ de băutură ! Ei, las că te fac eu om ! Fie, Emelea, zic, rămîi, dar vezi să te ţii bine şi să mă asculţi!

Ce mi-am zis ? M-apuc să-l învăţ să muncească, dar nu aşa dintr-o dată ; îl las mai întîi să se sature de hoinărit, şi în timpul ăsta caut şi chitesc cam la ce-ar fi bun Emelea al meu. Pentru că, domnule, la orice soi de muncă se cere mai întîi ca omul să aibă anumite însuşiri. Aşa că m-am apucat să-l cercetez pe-ascuns. Văd că Emelianuşka al meu e un om tare înverşunat! Şi-am început-o, domnule, cu vorbă bună : uite-aşa şi pe dincolo, Emelian Ilici, zic, ar trebui să-ţi dai seama şi tu în ce hal ai ajuns şi să încerci să mai semeni a om.

— Destul cu chefurile, zic ! Uite, curg zdrenţele pe tine, mantaua ta, să-mi fie cu iertare, numai de ciur mai e bună. Nu-i bine aşa, zău ! Cred că a venit vremea să-ţi vîri minţile-n cap. Emelianuşka şedea şi mă asculta cu capul plecat. Păi ce credeţi, domnule ? A ajuns pînă acolo, că şi limba şi-a băut-o şi nu mai putea scoate o vorbă mai de Doamne-ajută. Tu îi spuneai de una, şi el îţi răspundea Dumnezeu mai ştie ce ! M-a ascultat el ce m-a ascultat, şi pe urmă a oftat o dată din rărunchi.

— De ce oftezi, Emelian Ilici ? îl întreb.

; - Aşa, Astafi îvanîci; nu-ţi face griji dumneata. Ştii, Astafi tvanîci, azi două muieri s-au luat la harţă în stradă ; una, fără să vrea, a răsturnat coşuleţul cu răchitele al celeilalte. Ei, şi ce-i cu asta ?

— Ailantă i-a vărsat şi ea înadins coşuleţul cu răchitele, ba încă S-a apucat să le strivească cu piciorul.

.— Şi ce-i cu asta, Emelian Ilici ?

-— Nimic, Astafi îvanîci ; spun şi eu, aşa...

K „Nimic, spun şi eu, aşa. O-of, Emelea, Emelianuşka ! mi-am zis. Ţi-ai băut minţile !..."

— Un boier a pierdut o bancnotă pe trotuar, pe Gorohovaia, ba nu, pe Sadovaia. Un ţăran dă cu ochii de ea şi zice : norocul meu ; dar a zărit-o şi altul, şi zice şi el : nu, e norocul meu ! Eu am văzut-o mai întîi...

K, — Ei şi, Emelian Ilici ?

— Şi-au prins ţăranii să se chelfănească, Astafi îvanîci. In vremea asta iacă un vardist, a ridicat hîrtia de jos şi i-a dat-o boierului, iar pe cei doi ţărani i-a ameninţat că-i vîră la răcoare.

— Şi ce-i cu asta ? Ce găseşti tu aici vrednic de luat aminte, Emelianuşka ?...

I — Păi, nimica. Făcea haz lumea, Astafi îvanîci.

— O-of, Emelianuşka ! Lumea ! Ţi-ai vîndut sufletul pe-un pi-tac de aramă. Ştii ceva, Emelian Ilici ? — Ce, Astafi îvanîci ?

— Caută-ţi şi tu ceva de lucru, zău. Ţi-o spun pentru a suta oară, caută de lucru, aibi milă de tine.

— Ce-aş putea să găsesc de lucru, Astafi îvanîci ? Nici nu mai ştiu ce-aş putea să caut de lucru, şi apoi nici nu m-ar tocmi nimeni, Astafi îvanîci.

I — De-aia te-au şi dat afară din slujbă, Emelea, beţivanule !

— Astafi îvanîci, azi l-au chemat la birou pe Vlas, sufragiul.

— Şi de ce, mă rog, l-au chemat, Emelianuşka ?

I — Asta nu mai ştiu, Astafi îvanîci. O fi fost de trebuinţă pe acolo, de-aia l-au chemat...

„O-of ! mi-am zis. Sîntem pierduţi amîndoi, Emelianuşka! Ne pedepseşte Dumnezeu pentru păcatele noastre !"

Ei bine, domnule, ce poţi să faci cu un astfel de om ?
Dar vezi că era al naibii de şiret ! Mă asculta el cît mă asculta, pe urmă însă se vede treaba că i se făcea lehamite şi cum mă vedea mînios, îşi lua mantaua, o ştergea şi dus era ! Umbla teleleu
31
433
toată ziua şi se-ntorcea pe seară cherchelit. Dumnezeu mai şje cine-i dădea de băut, de unde făcea rost de bani ; eu unul ştiu că nu purtam nici o vină !...
— Ehei, Emelian Ilici, zic, ai s-o sfîrşeşti rău ! Isprăveşte cu băutura — auzi ? — isprăveşte ! Altă dată, dacă mai vii beat, te las să dormi pe scară. Nu te primesc în oasă !...
Auzindu-mi ameninţarea, sa ţinut Emelea o zi, două, dar a treia zi iar a şters-o. Stau eu şi-l aştept ; nu vine ! Zău că m-am şi speriat ; m-a năpădit mila. Ce-am făcut cu el ? mi-am zis. Am vîrît spaima într-însul. Pe unde-o fi rătăcind acum, amărîtul ăsta ? Te pomeneşti că se prăpădeşte, o, Doamne ! S-a lăsat noaptea : Emelea nicăieri ! A doua zi dimineaţa ies în antreu şi cînd mă uit, îl vad culcat acolo, cu capul pe o treaptă, amorţit de frig.
— Ce-i cu tine, Emelea ? Ei, asta-i bună ? Unde mi-ai fost ?
— Păi, mai deunăzi, Astafi Ivanîci, te-ai supărat şi te-ai mîniat, şi ai zis să mă culc în antreu ; de-aia nici n-am mai îndrăznit să intru, Astafi Ivanîci, şi-am pus capul acilea...
Mi-era şi necaz, şi milă de el!
— Decît să păzeşti scara, Emelian, zic, mai bine ţi-ai lua altă slujbă mai acătării !...
— Ce altă slujbă mai acătării, Astafi Ivanîci ?
— Păi, zic, nefericitule (mă apucase ciuda !), măcar să înveţi şi tu meşteşugul croitoriei. Ia te uită la mantaua ta ! N-ajunge că-i toată numai găuri, dar mai şi mături scara cu ea ! Pune şi tu mîna pe ac şi mai cîrpeşte-ţi găurile, ca omul. O-of, beţivanule.
Ei bine, domnule, a luat acul în mînă. Eu unul i-o spusesem numai aşa în glumă, dar el s-a speriat şi a pus mîna pe ac. Şi-a scos mantaua şi s-a apucat să vîre aţa în ac. Mă uit la dînsul : bineînţeles, ochii i s-au tulburat şi i s-au înroşit, mîinile îi tremurau de ziceai ce-i aia ! S-a chinuit el cît s-a chinuit, dar aţa nu voia să intre cu nici un chip ; o tot muia şi o tot răsucea — aş ! Pînă la urmă, s-a lăsat păgubaş. Stătea şi căsca ochii la mine...
— Ehei, Emelea, da ştii că-mi placi ! Dacă mai era cineva p-iacilea, o păţeai ! Păi bine, omule, eu ţi-am spus-o în glumă, aşa ca o mustrare... Hai, lasă-te păgubaş ! Stai binişor acolo şi nu te mai ţine de pozne, nu mai dormi pe scări, nu mă face de rîs !...
— Vai de mine, Astafi Ivanîci! Ştiu prea bine că umblu mereu afumat şi nu-s bun de nimic !... Doar că te supăr degeaba pe dumneata... bi-binefăcătorul meu...
Şi deodată văd că încep să-i tremure buzele vinete, o lacrimă i se prelinge pe obrazul alb şi-i sticleşte în barba nerasă, şi unde mi
484
,e pune Emelian pe un plîns... Doamne-Doamne ! Parcă mi-ar fi jjitrat un cuţit în inimă.
„Ehe, nici nu-mi închipuiam să fii chiar atît de simţitor ! Cui sa-i fi trecut prin minte ?... Nu, Emelea, mi-am zis, să ştii că te las ţj, plata Domnului; du-te la pierzanie, ca un prăpădit ce eşti!..."
Ce s-o mai lungesc, domnule ! Toată povestea asta e aşa de zadarnică şi de nenorocită, că nici nu merită să vorbeşti despre ea ; dumneavoastră, domnule, vorba ceea, n-aţi da doi bani pe ea, dar eu aş fi dat cu arnîndouă mîinile dacă aş fi avut ce da, numai sa nu se fi întîmplat ceea ce s-a întîmplat! Aveam, domnule, o pereche de pantaloni de călărie, alege-s-ar praful de ei, nişte nădragi straşnici, pe cinste, albaştri, în pătrăţele. Ii comandase un moşier care venise la oraş, şi pe urmă i-a refuzat ; zicea că-l strîng. Aşa că mi-au rămas mie. Făceau ceva parale! Mi-am zis că aş putea să iau pe ei la tîrgul de vechituri vreo cinci ruble, şi, dacă nu, croiesc din ei două perechi de pantaloni din ăia strimţi, pentru domnii din Petersburg, şi-mi mai rămîne şi mie un capăt de-o jiletcă. La de-alde ăştia ca noi, oamenii sărmani, ne prinde bine orice ! In vremea aceea, Emelianuşka era tare necăjit şi abătut. îl văd că nu bea o zi, nu bea două şi încă o zi după aceea nu pune nici un strop de băutură în gură ; se fleşcăise de tot şi şedea amărît, de-ţi era mai mare mila să te uiţi la dînsul. Ehe, mi-am zis : ori că n-ai leţcaie-n buzunar, băiete, ori că ai apucat-o singur pe calea cea dreaptă, ai ascultat de glasul judecăţii şi-ai pus cruce la ce-a fost. Uite aşa stăteau lucrurile, domnule. Taman atunci s-a nimerit să fie o mare sărbătoare. M-am dus şi eu la vecernie şi cînd m-am întors, îl văd pe Emelea aşteptînd pe pervazul ferestrei cherchelit şi clătinîndu-se. Ehe ! mi-am zis. Care va să zică de ăştia mi-eşti, băiete ! Pe urmă m-am apucat să caut ceva în ladă. Cînd mă uit — nădragii cu pricina ia-i de unde nu-s !... Caut eu şi caut : parc-au intrat în pămînt! După ce-am cotrobăit peste tot şi am văzut că nu-s, parcă m-a rîcîit la inimă ! Am luat-o mai întîi la rost pe bătrînica şi-am învinuit-o degeaba ; am păcătuit, deh ! La Emelea, măcar că putea da de bănuit, pentru că îl vedeam beat, nici nu m-am gîndit! „Vai de mine, nenişorule, îmi zice bătrînica, ce-mi trebuie mie nădragi din ăştia ? Ce, am să-i port eu ? Mai zilele trecute văd că-mi lipseşte şi mie o fustă ; mi-a luat-o, cred, tot un om bun ca alde matale... Ce mai tura-vura, nu ştiu, n-am văzut", zice. „Cine-a fost pe-aici ? întreb eu. A venit cineva ?" »N-a fost nimeni, n-a venit nimeni, nenişorule, zice ; eu am stat casă toată vremea. Emelian Ilici a ieşit, dar pe urmă s-a întors ;
485
uite-l colea 1 Intreabă-l pe dînsul." „Emelea, zic, n-ai luat cumva nădragii mei ăia noi; ţii minte, ăia pe care i-am făcut pentru m0. şierul acela ? Poate că ai avut nevoie de ei!" „Nu, Astafi Ivaaîci zice, nu i-am luat."

I-auzi, domnule ! Dă-i iar cu căutatul; caut eu ce caut, dar pan. talonii nicăieri! Emelea sade şi se tot clatină. Şedeam şi eu, domnule, uite-aşa pe vine, dinaintea lui, aplecat deasupra lăzii, şi deodată mă uit ou coada ochiului la dînsul... Hait! mă gîndesc şj odată simt că mi se aprinde inima în piept; m-am şi roşit tot. Şj iată că se uită şi Emelea la mine.
— Nu, Astafi Ivanîci, nu ţi-am luat eu nădragii... Poate ţi-oi fj închipuind cine ştie ce, da să ştii că eu unul nu ţi iam luat.
— Doar nu i-o fi înghiţit pămîntul, Emelian Ilici ?
— Nu, Astafi Ivanîci, zice, nici nu i-am văzut.
— Deh, Emelian Ilici, atunci poate că au făcut singuri picioare, nu ?
— Poate că au făcut singuri picioare, Astafi Ivanîci.
Cînd l-am auzit vorbind aşa, m-am ridicat, m-am dus la fereastră, am săltat fitilul la lampă şi m-am apucat de lucru. Aveam de prefăcut jiletca slujbaşului care locuia sub noi. Mă ardea în piept şi mă durea. Zău dacă nu era mai bine să-mi fi aruncat toată hăinăria pe foc. Emelea a simţit, se vede treaba, că-mi ieşisem din fire. Aşa e, domnule ; omul care a săvîrşit o faptă rea simte de departe nenorocirea, aşa cum simte pasărea cerului furtuna.
— Auzi, Astafi Ivanîci, a început Emeliuşka cu glas tremurat, Antip Prohorîci, felcerul, s-a însurat astăzi ou nevasta birjarului care-a murit mai deunăzi...
M-am uitat o dată la el, vezi bine, negru la faţă... Emelea a priceput. Iacătă-l că se ridică, se apropie de pat şi se apucă să scotocească prin preajmă. Aştept. S-a foit mult, vorbind într-una ca pentru el: „Nu-s, şi pace ; unde-or fi pierit, fir-ar să fie de nădragi I" Aştept eu, aştept şi odată îl văd pe Emelea că se vîră sub pat, în patru labe. N-am mai putut răbda.
— Ce te-a apucat, Emelian Uici, de umbli-n patru labe ? zic.
— Caut nădragii, Astafi Ivanîci. Poate-or fi pe undeva.
— Lasă, domnule, zic (necăjit cum eram, îl iau de sus), nu te mai osteni şi dumneata pentru fitece; nu-ţi mai roade genunchii degeaba!
—7- Nu-i nimic, Astafi Ivanîci... Poate s-or găsi, dacă i-offl mai căuta.

— Hm !... zic. Ascultă, Emelian Ilici! Ce e, Astafi Ivanîci ?
.— Nu cumva mi i-ai furat tu, ca un tîlhar, ca un nemernic, drept răsplată pentru că te-am miluit cu o bucată de pîine ? Mă apucaseră toţi dracii, domnule, cînd l-am văzut tîrîndu-se pe jos, în genunchi, înaintea mea.
— Nu... Astafi Ivanîci...
A zis aşa şi acolo a rămas, sub pat, cu faţa la pămînt. A stat mult aşa culcat; pe" urmă a ieşit. Se făcuse alb ca varul. S-a ridicat, s-a aşezat lîngă mine pe pervazul ferestrei şi a zăbovit aşa preţ de vreo zece minute.
— Nu, Astafi Ivanîci, zice, şi deodată se proţăpeşte dinaintea mea, înspăimîntător ca păcatul însuşi; parcă-l văd şi acum. Nu, Astafi Ivanîci, zice ; nu eu ţi-am luat nădragii...
Dîrdîia din tot trupul şi se împungea într-una cu degetul în piept, iar glasul îi tremura în aşa hal, că mi-am pierdut şi eu cumpătul şi am rămas încremenit pe pervaz.
— Cum vrei, Emelian Ilici, zic ; iartă-mă, dacă din prostie te-am învinuit pe degeaba. Cît despre nădragi, mai dă-i încolo ; ne-om descurca noi şi fără ei. Braţe avem, slavă Domnului, n-o să ne apucăm de furat... şi n-o să păgubim oamenii sărmani; ne-om cîştiga noi cumva un codru de pîine...
M-a ascultat Emelea cu luare-aminte, a mai zăbovit aşa o vreme dinainte-mi şi pe urmă s-a aşezat. Şi a stat aşa, neclintit, toată seara ; cînd m-am dus la culcare, Emelea tot acolo şedea. A doua zi dimineaţă, cînd mă uit, îl zăresc culcat pe duşumeaua goală, încovrigat sub mănţăluţa lui; de-atîta umilinţă, nici n-a mai îndrăznit să se culce în pat. Ei bine, domnule, de-atuncea nu l-am mai putut suferi, ba încă în primele zile îl uram de-a binelea. Era, ca să zic aşa, ca şi cum m-ar fi furat propriul meu fecior şi mi-ar fi pricinuit o supărare oumplită. Eh, Emelea, Emelea ! mi-am zis. Cît despre Emelea, domnule, de vreo două săptă-mîni bea de stingea. Se înverşunase cu totul la băutură. Pornea de dimineaţă şi se-ntoroea tîrziu noaptea. Două săptămîni n-am auzit o vorbă de la el. De bună seamă că-l rodea amarul, ori şi-o fi pus în gînd să-şi facă seama în felul ăsta. în cele din urmă s-a potolit; şi-o fi băut toţi banii. S-a statornicit iarăşi pe pervazul ferestrei. Ţin minte că a stat aşa, fără să scoată o vorbă, trei zile încheiate ; cînd deodată iată-l că plînge. Plîngea, domnule, şi încă cum ! Ii curgeau lacrimile gîrlă şi parcă nici nu simţea că varsă lacrimi.

Trebuie să ştiţi, domnule, că e tare greu să vezi plîngînd de amar şi de alean un om în toată firea, ba încă un moşneag ca Emelea.
— Ce-i cu tine, Emelea ? zic.
Odată a tresărit. Dîrdîia din tot trupul. Vezi bine, era întîia oară că-i vorbeam, de la întîmplarea cu pricina.
— Nimic... Astafi Ivanîoi.
— Nu te mai necăji, Emelea. Ia mai dă-le încolo de prostii I Ce stai aşa îmbufnat ? Mi se făcuse milă de el.
— Aşa, Astafi Ivanîci; nu la asta mă gîndeam. Aş vrea să-mi găsesc ceva de lucru, Astafi Ivanîci.
— Ce anume să-ţi găseşti de lucru, Emelian Ilici ?
— Ia, ceva acolo. Poate o slujbă, cum aveam mai înainte ; m-am şi dus şi m-am rugat de Fedosei Ivanîci... N-aş vrea să te supăr, Astafi Ivanîci. Poate mi-oi găsi o slujbă, Astafi Ivanîci, şi atunci am să-ţi dau dumitale tot

şi am să mă răsplătesc pentru toată îmbucătura cu care m-ai miluit.
— Lasă, Emelea, lasă ; dac-a fost un păcat, s-a dus ! Ale-ge-s-ar praful de el! Hai să trăim iar ca mai înainte.
— Nu, Astafi Ivanîci, dumneata poate te gîndeşti tot la aia... dar să ştii că eu nu ţi-am luat nădragii...
— Fie şi aşa ; Dumnezeu cu tine, Emelianuşka!
— Nu, Astafi Ivanîci. Văd că nu mai e chip să stau la dumneata. Te rog să mă ierţi, Astafi Ivanîci.
— Vezi-ţi de treabă, Emelian Ilici, zic ; da oare cine te supără, cine te goneşte — eu ?
— Nu, dar nu se cuvine să mai hălăduiesc aşa la dumneata, Astafi Ivanîci... Mai bine plec...
Care va să zică s-a supărat omul şi o ţine una şi bună. Mă uit la el şi văd că într-adevăr s-a ridicat şi îşi pune măntăluţa.
— încotro, Emelian Ilici ? Fii cuminte ! Ce faci, unde o să te duci ?
— Nu, nu ; rămîi ou bine, Astafi Ivanîci, şi nu mă mai ţine (iar scîncea) ; mai bine să mă feresc de păcat, Astafi Ivanîci. Nu mai eşti nici dumneata cum erai.
— Cum să nu mai fiu ? Tot aşa sînt! Ai să te prăpădeşti singur, Emelian Ilici, ca un copil fără minte.
— Nu, Astafi Ivanîci. Acuma, Astafi Ivanîci, de cîte ori pleci, dumneata încui lada ; cînd văd asta, mă podidesc lacrimile... Nu, mai bine lasă-mă să plec, Astafi Ivanîci, şi iartă-mi toate supărările pe care ţi le-am pricinuit cît am stat împreună.
488
Ei bine, domnule, a plecat. 11 aştept o zi, gîndindu-mă că are sâ se întoarcă pe seară. Nu s-a întors ! N-a venit nici a doua şi nici a treia zi. M-am speriat; mă apăsa urîtul — nu beam, nu plineam, nu dormeam. Mă dăduse gata omul meu ! A patra zi, am pornit-o pe la toate cîrciumile, întrebînd de dînsul; dar pe Emelianuşka nu era chip să-l găseşti! „Să te fi prăpădit oare ? mi-am zis. Poate ţi-ai dat sufletul pe sub vreun gard, criţă cum erai, şi acuma zaci ca o buturugă putredă." M-am întors acasă mai mult mort decît viu. A doua zi aveam de gînd să colind iar după dînsul. jvlă blestemam că l-am lăsat să plece aşa, de capul lui, prostul de el. în cea de-a cincea zi (era sărbătoare), aud deodată uşa scîrţîind şi-l văd pe Emelea intrînd : vînăt la faţă, cu părul plin de noroi, ca şi cînd ar fi dormit în uliţă, se scofîlcise şi se făcuse ca o surcică. Şd-a scos măntăluţa, s-a aşezat pe ladă lîngă mine, cu ochii ţintă în ochii mei. M-am bucurat, de bună seamă, dar în aceeaşi vreme mă rodea la inimă şi mai avan ca înainte. Vedeţi dumneavoastră, domnule, să fi făcut eu un păcat omenesc ca ăsta, apăi mai bine mă prăpădeam ca un cîine, decît să mă mai întorc. Dar Emelea s-a întors ! Fireşte, nu e lucru uşor să vezi un om în halul ăsta. M-am apucat să-l mîngîi, să-l liniştesc. „îmi pare bine că te-ai întors, Emelianuşka, zic. Dacă mai zăboveai un pic, mă duceam şi azi să te caut prin cîrciumi. Ai luat ceva în gură ?"
— Am luat, Astafi Ivanîci.
— Şi zici c-ai mîncat ? Uite, frăţioare, a mai rămas ceva din ciorbiţa de ieri; e cu carne. Uite colea şi nişte ceapă cu pîine. Mănîncă, zic, că nu strică.
I-am dat să mănînce şi atunci am înţeles că poate n-a pus nimic în gură de trei zile ; cu atîta poftă mînca. Ei, va să zică foamea l-a mînat încoace. M-am muiat cu totul, uitîndu-mă la el, sărmanul. Ia să dau o fugă pînă la dugheană, să-i aduc ceva pentru sufleţelul lui şi s-o sfîrşim cu ce-a fost! Nu mai sînt supărat pe tine, Emelianuşka ! Ţi-am adus vinişor. Hai, Emelian Ilici, zic, să-i tragem o duşcă, doar e zi de sărbătoare. Vrei să bei ? Face bine.
A întins mîna lacom, a luat paharul şi s-a oprit ; a stat aşa cîteva clipe, apoi a dus paharul la gură ; vinul i-a curs pe mînecă. A dus paharul la gură, dar numaidecît l-a pus pe masă.
— Ce-i, Emelianuşka ?
— Nimic, Astafi Ivanîci.
— Nu bei ?
— Păi, Astafi Ivanîci... nu mai beau, Astafi Ivanîci.
489
— Vrei să te laşi cu totul, Emeliuşka, ori numai azi nu bei ? A rămas o vreme tăcut, pe urmă îl văd că-şi lasă capul pe braţ.
— Nu cumva eşti bolnav, Emelea ?
— Nu prea mă simt bine, Astafi Ivanîci.
L-am culcat în pat. într-adevăr, îi ardea capul şi-l scuturau frigurile. Am stat toată ziua la căpătîiul lui ; spre seară i s-a făcut mai rău. I-am dat cvas amestecat cu ulei şi cu ceapă, şi cu firimituri de pîine. Na, zic, mănîncă un pic de papară, poate c-o să-ţi facă bine ! A clătinat din cap. „Nu, zice, azi nu mai mănînc, Astafi Ivanîci". I-am pregătit un ceai. S-a spetit bătrînica de atîta alergătură. Starea lui însă nu se îmbunătăţea de loc. Proastă treabă ! mi-am zis. A mai trecut o zi şi în dimineaţa zilei următoare m-am dus la doctor. Nu departe de noi locuia un doctor pe care-l ştiam, pe nume Kostopravov. îl cunoscusem mai demult, cînd eram încă în serviciu la familia Bosomiaghin; mă îngrijise şi pe mine. Doctorul a venit şi l-a văzut. „Stă prost, zice. Nici nu mai făcea să trimiţi după mine. Să-i dăm totuşi nişte prafuri." Nu i-am dat prafurile ; mi-am zis că sînt mofturi de-ale doctorului. Aşa am intrat în a cincea zi de boală.
Emelea se sfîrşea, întins pe pat, sub ochii mei. Şedeam pe pervaz cu lucrul în mînă. Bătrînica făcea focul în sobă. Tăceam cu toţii. Mi se rupea inima, domnule, după el, după beţivan, ca şi cînd ar fi murit un copil de-al meu. Ştiam că Emelea se uită acum la mine ; băgasem de seamă încă de dimineaţă că se luptă cu el însuşi, că are ceva

pe suflet, dar nu îndrăzneşte să-mi spună. In cele din urmă, m-am uitat la dînsul ; nu-şi mai lua ochii de la mine şi i se citea în priviri o mîhnire cumplită. Cînd şi-a dat şi el seama că mă uit în ochii lui, i-a lăsat numaidecît în jos.
— Astafi Ivanîci!
— Ce e, Emeliuşka ?
— Dacă, să zic aşa, Astafi Ivanîci, am duce măntăluţa mea la tîrgul de vechituri, cam cît am putea să luăm pe ea ?
— Nu ştiu dacă am lua mare lucru, Emelian Ilici. Poate o hîrtie de trei ruble.
Dacă aş fi dus-o într-adevăr la tîrgul de vechituri, n-ar fi fost chip să iau nimic pe ea, ba încă mi-ar fi rîs oamenii în nas că umblu să vînd asemenea zdreanţă. I-am spus şi eu numai aşa, ca să-l mîngîi, ştiindu-l sărac cu duhul.
— Eu socoteam, Astafi Ivanîci, că s-ar putea lua trei ruble de argint; orioum, e din postav, Astafi Ivanîci. Cum să iei numai o hîrtie de trei ruble, dacă e din postav ?

— Nu ştiu, Emelian Ilici, zic; dacă vrei s-o duci, fireşte, trebuie să ceri de la început trei ruble.
O vreme Emelea a rămas tăcut, pe urmă m-a strigat iar :
— Astafi Ivanîci!
— Ce e, Emelianuşka ? îl întreb.
— Cînd oi închide ochii, să vinzi mantaua. Să nu mă îngropaţi într-însa, că o să zac eu şi aşa. E un lucru bun, poate ţi-o fi de folos.
Odată mi s-a strîns inima, domnule, aşa cum nici nu-i chip de spus în cuvinte. Mi-am dat cu socoteala că l-a cuprins aleanul morţii. Am tăcut iar cu toţii. S-a scurs aşa un ceas. Cînd m-am ,uitat iarăşi la dînsul, era tot cu ochii la mine, şi cînd mi-a întîlnit privirea, i-a lăsat în jos.
— Nu vrei apă, Emelian Ilici ?
— Dă-mi, Astafi Ivanîci, dacă te lasă inima. I-am dat să bea.
— Mulţumesc, Astafi Ivanîci, zice.
— Mai vrei ceva, Emelianuşka ?
— Nu, Astafi Ivanîci, nu mai vreau nimic ; vreau numai...
— Ce?
— Vreau...
-— Ce vrei, Emeliuşka ?
— Nădragii ăia... eu i-am luat atunci... Astafi Ivanîci...
— Las-că te iartă Dumnezeu, Emelianuşka, sărmanule! zic. Mori liniştit... Mi se tăiase răsuflarea, domnule, şi mi-au dat lacrimile. Am întors capul o clipă.
— Astafi Ivanîci...
Mă uit la el: Emelea voia să-mi spună ceva — se săltase în capul oaselor şi se trudea, mişca din buze... S-a roşit la faţă deodată, cu ochii ţintă la mine... Cum îl privesc, văd că păleşte iar. într-o clipită, s-a mistuit tot; şi-a răsturnat capul pe spate, a oftat o dată şi şi-a dat duhul.